

A hand holding a camera lens, with the lens reflecting colorful bokeh lights. The background is dark and out of focus, showing more bokeh lights.

**NOVE
TEHNOLOGIJE I
KRŠĆANSKI
ŽIVOT**

Skupina autora

NOVE TEHNOLOGIJE I KRŠĆANSKI ŽIVOT

www.opusdei.org

Contents

- Nove tehnologije i kršćanska koherentnost
- Unutarnja tišina u digitalnom dobu
- Društveni mediji i osobni odnosi
- Obrazovanje za nove tehnologije
- Sigurna plovidba digitalnim morima

Nove tehnologije i kršćanska koherentnost

Tehnologija postaje sve prisutnija u svakodnevnom životu ljudi.

Jednostavan pristup mobilnim telefonima i računalima, zajedno s globalnom i razgranatom prisutnošću interneta, omogućio je slanje riječi i slika u udaljene krajeve u samo nekoliko sekundi.

Ova nova kultura komunikacije donijela je mnoge prednosti. Obitelji mogu održavati kontakt na velikim udaljenostima; studenti i istraživači imaju brži i jednostavniji pristup dokumentima, izvorima i znanstvenim otkrićima; štoviše, interaktivna priroda mnogih novih sredstava omogućuje dinamičnije oblike učenja i komunikacije, čime pridonosi društvenom napretku.[1]

Možemo čak reći da, osim fizičkog okruženja u kojem se odvijaju naši životi, sada postoji i "digitalno okruženje" koje se ne može smatrati "paralelnim ili isključivo virtualnim svijetom, već dijelom svakodnevnog iskustva mnogih ljudi, osobito mladih."[2]

Jedinstvo života u "digitalnom svijetu"

Nove tehnologije nude velike mogućnosti. Proširuju naše znanje u mnogim područjima, uključujući vijesti, metode rada, poslovne prilike, i otvaraju brojne opcije onima koji moraju donijeti odluku o nekom specifičnom pitanju. Omogućuju brzo obrađivanje i ažuriranje informacija koje se mogu proširiti diljem svijeta, čineći ih dostupnima bilo gdje, čak i na pametnom telefonu koji držimo u ruci.

Kršćani ove nove mogućnosti promatraju u kontekstu pozitivnog ostvarivanja osobne slobode, kao "snagu za rast i sazrijevanje u istini i dobroti."[3] Ova kreposna praksa vodi djelovanju u skladu s onim što svatko jest, s autentičnošću osobe koja ima "samo jedan život, sastavljen od tijela i duha. I upravo taj život mora postati, u tijelu i duši, svet i ispunjen Bogom."[4]

Poziv na svetost daje smisao i ujedinjuje sva djela kršćanina. Kao što je rekao sveti Josemaría: "Mi kršćani ne možemo se pomiriti s vođenjem dvostrukog života – naš život mora biti snažno i jednostavno jedinstvo u kojem se sve naše radnje stapaju."[5] Nemamo jedan način djelovanja u "virtualnom svijetu", a drugi u "stvarnom svijetu." Jedinstvo života vodi nas da ulazimo i sudjelujemo u digitalnom svijetu na način koji je u skladu s našom osobnom situacijom, koristeći sve dostupne mogućnosti kako bismo bolje ispunili svoje dnevne obiteljske, radne i društvene obveze.

Zbog toga svatko od nas treba ući u digitalni svijet sa svojim vlastitim identitetom, kršćanskim identitetom.[6] S druge strane, budući da nove tehnologije omogućuju anonimnost, pa čak i stvaranje lažnog identiteta, postoji rizik da postanu "utočište" koje nas odvraća od neizbježne stvarnosti s kojom se moramo suočiti. "Prestani sanjariti. Ostavi iza sebe lažne idealizme, fantazije i ono što obično nazivam mističnim željama; kad samo ne bih bio u braku, kad bih samo bio zdraviji, kad bih samo bio mlad, kad bih samo bio star... Umjesto toga, ozbiljno se okreni najmaterijalnijoj i neposrednoj stvarnosti, jer tamo je naš Gospodin." [7]

Danas je digitalni svijet poput "produžetka" našeg svakodnevnog života, i prirodno je da bude i mjesto na kojem tražimo svetost i činimo apostolat, budući da i na internetu utječemo na druge. Ovo je posebno važno za one koji, zbog svog posla ili položaja, imaju snažan utjecaj na druge: roditelje, učitelje, voditelje itd.

Ponašati se kao autentični kršćanin znači djelovati "na takav način da oni koji ih poznaju osjete 'Kristov ugodan miris'" [8] i mogu "prepoznati Gospodinovo lice u njegovim učenicima," također i u digitalnom svijetu. [9]

Practiciranje kreposti i biti "duše s kriterijima"

Očito je da korištenje novih tehnologija ovisi o situaciji svake osobe – o njezinoj dobi, zanimanju, društvenom okruženju, mogućnostima i znanju. Nije nužno da svi koriste ove tehnologije, a one koji ih ne koriste ne bi se trebalo omalovažavati zbog toga. Možemo usporediti računalne vještine s vožnjom automobila: nije potrebno da svi znaju voziti, ali je vrlo korisno da neki posjeduju tu vještinu.

Slično tome, postupno su se oblikovale specifične vještine i odgovarajući načini ponašanja prilikom "putovanja" u digitalnom svijetu. U nekim se mjestima već izrađuju zakoni o uporabi informacijske tehnologije zbog njezina utjecaja na opće dobro. Ova nova tehnologija doprinosi cjelovitom dobru osobe kada olakšava prakticiranje kršćanskih kreposti i poštivanje moralnog zakona. Tako tehnički napredak i etički život trebaju ići ruku pod ruku, jačajući svakoga u njihovu "unutarnjem biću" [10] i poučavajući kako koristiti ta sredstva s odgovornošću i slobodom.

Za razborito upravljanje novim tehnologijama, osim minimalnog tehničkog znanja, potrebno je razlučivati njihove mogućnosti i rizike. To podrazumijeva, primjerice, svijest da ništa što radimo na internetu (pisanje e-pošte, telefonski pozivi, slanje poruka, prijenos videozapisa itd.) nije potpuno privatno; drugi ljudi mogu pročitati, kopirati ili promijeniti sadržaj, a mi možda nikada nećemo saznati tko je to učinio i kada.

Korisnik novih tehnologija treba njegovati refleksivan stav kako bi učinkovito iskoristio brojne mogućnosti koje mu se nude. Često se etička zapovijed "ako trebaš, možeš" pretvara pod komercijalnim utjecajem u svoju suprotnost: "ako možeš, trebaš." Razboritost nam pomaže nadići osjećaj hitnosti s kojim se često predstavljaju komercijalne ponude te uzeti potrebno vrijeme kako bismo osigurali da naše odluke u "virtualnom svijetu" odgovaraju našim stvarnim potrebama. Na kraju, riječ je o nastojanju da rastemo u **biti**, a ne samo u **imati**, jer Kristova opomena vrijedi i za ove nove resurse: *Ta što koristi čovjeku ako sav svijet zadobije, a sebe samoga izgubi ili sebi naudi?* 11]

Nove tehnologije nude nam, na neki način, “svjetove” informacija, vijesti, kontakata, i svaka osoba treba razmisliti kako najbolje iskoristiti te resurse u skladu sa svojim okolnostima, na pozitivan način, bez gubitka samokontrole nad vlastitim djelovanjem. U svakom slučaju, potrebno je odbaciti “ideju da je tehnologija samodostatna, kada se previše pozornosti pridaje pitanjima ‘kako’, a premalo brojnim pitanjima ‘zašto’ koja leže u temelju ljudske aktivnosti.”[12]

Međutim, ne radi se samo o praćenju “popisa pravila” ili “kriterija,” jer bi ona brzo mogla zastarjeti s obzirom na neprestane promjene u ovom području. Takva pravila su korisna, ali ideal je da korištenje novih tehnologija potiče cjeloviti razvoj osobe.

Stoga je važnije – i privlačnije – usredotočiti naše napore na stjecanje dobrih navika, na kreposti. Osoba koja je usvojila kreposti “stil” u korištenju elektroničkih uređaja i interneta moći će se lako prilagoditi svim promjenama te razlučivati prednosti i rizike novih razvoja u ovom području u svjetlu kršćanskog poziva. Koristeći riječi svetog Josemaríe, mogli bismo reći da je ovdje ideal postati “duša s kriterijima.”[13]

Novo područje za formaciju

Obično se vožnja ne uči samostalno. Potrebno je provesti vrijeme s članom obitelji ili instruktorom koji daje savjete i ukazuje na opasnosti na cesti. Nešto slično događa se i s uporabom novih tehnologija. Jasno je koliko je važno da nas netko prati, osobito ako tehnologiju tek počinje koristiti mlada osoba. Kako bi ta osoba postigla potrebnu neovisnost, poput vozača koji će uskoro morati voziti sam, potrebno je temeljito obrazovanje. *“Živimo u društvu koje se temelji na informacijama i koje nas bez razlike bombardira podacima – svi tretirani kao jednako važni – što dovodi do iznimne površnosti u području moralnog rasuđivanja. Kao odgovor na to, trebamo obrazovanje koje uči kritičkom razmišljanju i potiče razvoj zrelih moralnih vrijednosti.”*[14]

Stoga će obrazovni centri morati posvetiti više pozornosti osposobljavanju učenika za kreposno korištenje informacijske tehnologije. Ovaj zadatak nije ograničen na pružanje “tehnološke pismenosti” ili poznavanja najnovijih dostignuća, već će pomoći učenicima da steknu moralne navike potrebne za korištenje tih uređaja s dobrim kriterijima i učinkovitim korištenjem vremena.

Formacija ne prestaje kad mladost prođe. U svim fazama života prirodno je oslanjati se na savjete iskusnijih osoba, članova obitelji i prijatelja. U konačnici, riječ je o “produžetku svakodnevnog života” koji dijelimo s drugima. Na primjer, mnogi u osobnom duhovnom vodstvu nalaze dobru priliku za zajedničko promišljanje o najboljim vremenima za korištenje interneta ili društvenih mreža, kako se suočiti s određenim problemom ili nesporazumom koji se može pojaviti pri njihovom korištenju, ili o apostolskim inicijativama koje ovo područje nudi.

U sljedećim člancima detaljnije ćemo razmotriti kreposno korištenje novih tehnologija. Obradit ćemo navike i stavove koji su od posebne važnosti zbog prirode ovih sredstava, poput umjerenosti, studija i sabranosti. Štoviše, budući da se mnoge osobne interakcije danas odvijaju u digitalnom svijetu, obratit ćemo pažnju na kreposti povezane s našom društvenom naravi, koje nam omogućuju da ostvarimo savjet svetog Petra kršćanima: *Budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama* [15].

[1] Cf. Benedikt XVI, Poruka za XLIII. Svjetski dan društvenih komunikacija, "Nove tehnologije, novi odnosi," 24. svibnja 2009.

[2] Benedikt XVI, Poruka za XLVII. Svjetski dan društvenih komunikacija, "Društvene mreže: portali istine i vjere; novi prostori za evangelizaciju," 24. siječnja 2013.

[3] Katekizam Katoličke Crkve, br. 1731.

[4] Sv. Josemaria, Razgovori, br. 114.

[5] Sv. Josemaria, Susret s Kristom, br. 126.

[6] Cf. Franjo, Govor Papinskom vijeću za društvene komunikacije, 21. rujna 2013, br. 2.

[7] Razgovori, br. 116.

[8] Susret s Kristom, br. 105.

[9] Ibid.

[10] Cf. Ef 3:16.

[11] Lk 9:25.

[12] Benedikt XVI, Enc. Caritas in veritate, 29. lipnja 2009, br. 70.

[13] Sv. Josemaria, Put, "Čitatelju."

[14] Franjo, Evangelii gaudium, 24. studenog 2013, br. 64.

[15] 1 Pet 3:15.

[Back to Contents](#)

Unutarnja tišina u digitalnom dobu

Nove tehnologije povećale su količinu uvijek dostupnih informacija, i više nas ne iznenađuje primati vijesti iz udaljenih krajeva u stvarnom vremenu. Postaje sve lakše biti informiran o tome što se događa diljem svijeta. No, ova brza opskrba činjenicama donosi nove izazove, posebno kako pravilno upravljati tolikom količinom informacija iz različitih izvora.

Rastuća količina dostupnih informacija čini važnim za svakoga od nas da razvijemo refleksivan stav, s mogućnošću boljeg razlikovanja podataka koji su zaista vrijedni pažnje. Ponekad je to teško jer “brzina kojom se informacije prenose premašuje našu sposobnost za refleksiju i prosudbu, a to ne pridonosi uravnoteženijim i pravilnijim oblicima samoizražavanja.”[1] Osim toga, budući da širok raspon različitih sadržaja može zahtijevati našu pažnju (tekstualne poruke, fotografije, glazba itd.), suočavamo se s rizikom da se naviknemo na trenutne odgovore, ostavljajući po strani aktivnost koju smo namjeravali obaviti.

Tišina je također dio procesa komunikacije. Otvara trenutke za razmišljanje koji nam omogućuju da upijemo ono što smo primijetili i pružimo odgovarajući odgovor. “Ideje se rađaju i stječu dubinu; jasnije razumijemo što želimo reći i što očekujemo od drugih te odlučujemo kako ćemo se izraziti.”[2]

Tišina igra vrlo važnu ulogu u kršćanskom životu, jer je preduvjet za njegovanje unutarnje tišine koja nam omogućuje da čujemo glas Duha Svetoga i slijedimo njegove poticaje. Sveti Josemaría povezo je tišinu s plodnošću i djelotvornošću. [3] Papa Franjo je, također, pozvao ljude da mole da “muškarci i žene našeg vremena, često preopterećeni bukom koja ih okružuje, ponovno otkriju vrijednost tišine i nauče slušati Boga i svoju braću i sestre.”[4] Kako postići ovu unutarnju tišinu u okruženju oblikovanom novim tehnologijama?

Krepost umjerenosti: saveznik

Sveti Josemaría opisuje iskustvo s kojim se lako možemo poistovjetiti: “Poslovi mi zuje u glavi u najnezgodnijim trenucima...”, kažeš. Stoga sam ti savjetovao da nastojiš iznaći vrijeme za nutarnju šutnju... i budnost nad vanjskim i nutarnjim osjetilima.[5] Da bismo postigli unutarnju sabranost koja nam omogućuje usmjeriti pažnju na posao koji obavljamo, a time ga i posvetiti, potrebno je čuvati svoja osjetila. Ovo se posebno odnosi na uporabu elektroničkih medija, koji bi se, kao i sva materijalna dobra, trebali koristiti umjereno.

Krepost umjerenosti saveznik je u očuvanju naše unutarnje slobode kada ulazimo u digitalni svijet. “Umjerenost je vladanje sobom,”[6] jer uspostavlja red u našoj upotrebi tih sredstava i usmjerava naše postupke prema dobru. Pomaže nam da

stvari koristimo ispravno, dajući im njihovu pravu vrijednost u skladu s našim dostojanstvom djece Božje.

Kako bismo donosili ispravne odluke u vezi s korištenjem elektroničkih uređaja i usluga, čak i kada su besplatni, trebamo razmotriti ne samo njihovu privlačnost ili korisnost, nego i jesu li u skladu s umjerenim načinom života. Hoće li mi ovo pomoći bolje iskoristiti vrijeme ili će jednostavno biti izvor ometanja? Opravdavaju li dodatne funkcije novu kupnju ili bih mogao nastaviti koristiti ono što već imam?

Ideal svetosti podrazumijeva prelazak granice onoga što je samo dopušteno (mogu li ovo učiniti?) prema pitanju: hoće li me ovo približiti Bogu? Riječi svetog Pavla Korinćanima vrlo su prosvjetljujuće: “Sve mi je dopušteno!« Ali – sve ne koristi. Sve mi je dopušteno!« Ali – neću da mnome išta vlada.”[7] Ova afirmacija samokontrole Apostola dobiva novu važnost u naše doba, kada uzmemo u obzir neke računalne proizvode ili usluge koji, osiguravajući trenutnu ili relativno brzu “nagradu,” potiču ponovnu uporabu. Učenje kako ograničiti njihovu uporabu pomoći će u sprječavanju nervoznog i tjeskobnog stava ili čak oblika ovisnosti. Kratki savjet svetog Josemaríje ovdje može biti vrlo koristan: “Nauči se reći: «Ne»”[8]. I potaknuo nas je da ovu borbu usmjerimo na pozitivan način: “Jer ova unutarnja pobjeda donosi mir u naša srca, mir koji donosimo svojim domovima, društvu i cijelom svijetu.”[9]

Naša uporaba novih tehnologija ovisi o našim okolnostima i potrebama. Na ovom području, uz pomoć savjeta drugih, svatko od nas treba pronaći svoju mjeru. Važno je uvijek postaviti pitanje: jesmo li umjereni? E-pošta, na primjer, može biti korisna za održavanje bliskosti s prijateljem, ali ako ih ima toliko da neprestano prekidaju naš rad ili učenje, vjerojatno upadamo u neozbiljnost i gubitak vremena. Ako se to dogodi, samosvladavanje će nam pomoći prevladati nestrpljenje i odgoditi odgovor kako bismo se posvetili zadatku koji zahtijeva koncentraciju ili jednostavno obratili pažnju osobi s kojom razgovaramo.

Određeni stavovi mogu nam pomoći biti umjereni u ovom području. Na primjer, ograničavanje pristupa internetu na određena vremena, unaprijed odlučivanje koliko ćemo puta dnevno provjeravati društvene mreže ili e-poštu, isključivanje elektroničkih uređaja noću, izbjegavanje njihove uporabe tijekom obroka ili u vrijeme kad je potrebna veća sabranost, poput dana duhovnih obnova. Internet bismo trebali koristiti samo u odgovarajuće vrijeme i na odgovarajućim mjestima, kako ne bismo završili pretražujući besciljno, izlažući se riziku nailaska na sadržaje koji vrijeđaju kršćansku savjest ili jednostavno troše vrijeme.

Duboko uvjerenje da naše najviše težnje nadilaze trenutnu zadovoljštinu koju može pružiti “klik” na internetu pomaže nam uložiti veći trud u življenje kreposti umjerenosti. Kroz tu krepost oblikuje se snažna osobnost, a “život ponovno poprima nijanse i tonove koje je neumjerenost zamaglila. Postajemo sposobni brinuti se za potrebe drugih, dijeliti ono što imamo i posvetiti svoje snage velikim ciljevima.”[10]

Vrijednost učenja

Navika učenja, koja usmjerava želju za znanjem prema višim ciljevima, obično se povezuje s umjerenošću. Sveti Toma Akvinski definira krepost studiositas kao “određenu gorljivost u traženju znanja o stvarima,”[11] što zahtijeva

prevladavanje traženja komoditeta i lijenosti. Što intenzivnije usmjeravamo um na nešto na uređen način, to smo gorljiviji u učenju i spoznaji.

Želja za znanjem obogaćuje se kada je usmjerena služenju drugima i doprinosi ljubljenu svijeta čista srca. Naravno, želimo biti informirani o kulturnim i društvenim promjenama, kako bismo ih mogli usmjeriti prema Bogu. Ali to se razlikuje od nemirne zabrinutosti za sve što se događa u svijetu, primjerice želje da znamo sve i ništa ne propustimo. Ovakav neuredan stav vodi prema površnosti, intelektualnom raspršenju, poteškoćama u ostajanju blizu Boga i mlakosti apostolske revnosti.

Nove tehnologije budući da šire dostupne izvore informacija i pružaju dragocjenu pomoć u akademskom istraživanju, odabiru mjesta za obiteljski odmor, itd. Ipak, želja za znanjem može se poremetiti, primjerice, odgađanjem obveznog zadatka kako bismo se bavili "manje korisnim sadržajem"[12], poput provjere najnovijih vijesti ili odgovaranja na poruke.

Neuredna znatiželja koju je sveti Toma opisao kao "lutalački nemir duha"[13] može dovesti do tuge srca i opterećenosti duše zbog neodgovaranja na svoj poziv, koji zahtijeva napor približavanja Bogu i služenja blišnjima. Ova tromost duše, ponekad nazvana "acedija," može biti spojiva s nemirom u umu i tijelu, odraz unutarnjeg nemira. Nasuprot tome, navika učenja daje nam energiju kada je vrijeme za rad i izgradnju odnosa s drugima. Pomaže nam da dobro iskoristimo svoje vrijeme i čak pronađemo zadovoljstvo u aktivnostima koje zahtijevaju veliki mentalni napor.

Čuvanje trenutaka tišine

Krepost umjerenosti olakšava put do svetosti jer stvara unutarnji red koji omogućuje usmjeravanje intelekta i volje na zadatak pred nama. "Želiš li zaista biti svet? - Ispunjavaj malu dužnost svakoga časa: čini ono što ti je dužnost i uživi se u ono što činiš."[14] Da bismo primili božansku milost i rasli u svetosti, trebamo se posvetiti svakoj aktivnosti u kojoj se naša svetost oblikuje.

Potiču li nove tehnologije površnost? To ovisi o načinu na koji ih koristimo. Ipak, moramo biti oprezni prema rasipanju: "Puštaš da se tvoji osjećaji i sposobnosti napoje u kakvoj god lokvi. - Zato onda ideš kroz život: bez postojanosti, rastresene pozornosti, uspravane volje i budne pohote."[15]

Očito je da, kad podlegnemo rasipanju kroz pretjeranu upotrebu telefona ili interneta, naš molitveni život nailazi na ozbiljne prepreke. "Mi, djeca Božja, moramo biti kontemplativni: oni koji, usred buke mase, znaju pronaći mir duši u neprekinutom razgovoru s Gospodinom."[16]

Sveti Josemaría je napisao da je "tišina čuvar unutarnjeg života"[17] te je poticao vjernike koji žive usred svijeta da traže trenutke intenzivnije sabranosti, što je moguće uskladiti s napornim radom. Posebnu je važnost pridavao dobroj pripremi za Misu. U okruženju prožetom novim tehnologijama, kršćani trebaju pronaći vrijeme i prostor za približavanje Bogu, gdje su njihova osjetila i mašta, um i volja što sabraniji. Poput proroka Ilije, Gospodina otkrivamo ne u bučnom okruženju oko nas, već u šaptu laganog i blagog lahora.[18]

Duh sabranosti, koji otvara prostor za dijalog s Kristom, zahtijeva da na neko vrijeme ostavimo po strani druge aktivnosti koje traže našu pažnju. Molitva zahtijeva isključenje svega što nas može ometati, često i fizički: isključivanje obavijesti na uređajima, zatvaranje programa ili čak gašenje uređaja. Došao je trenutak da svoj pogled usmjerimo na Boga i ostavimo ostalo u njegovim rukama.

Osim toga, tišina nas čini pažljivijima prema drugima i jača bratstvo, omogućujući nam da prepoznamo “ljude kojima su potrebni pomoć, ljubav i milosrđe.”[19] U doba kada nam tehnologija omogućuje ispuniti cijeli dan novim aktivnostima i bukom, dobro je njegovati tišinu u sebi i oko sebe. Papa Franjo nas, u svojim razmišljanjima o ulozi medija u suvremenoj kulturi, poziva da “povratimo određeni osjećaj promišljenosti i smirenosti. To zahtijeva vrijeme i sposobnost da budemo tihi i slušamo... Ako doista pažljivo slušamo druge, naučit ćemo gledati svijet drugim očima i cijeliti bogatstvo ljudskog iskustva koje se očituje u različitim kulturama i tradicijama.”[20] Napori da njegujemo osobni stav slušanja i tražimo prostor za tišinu otvaraju nas drugima, a na poseban način Božjem djelovanju u našim dušama i u svijetu.

[1] Papa Franjo, Poruka za 48. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija: *Komunikacija u službi autentične kulture susreta*, 24. siječnja 2014.

[2] Benedikt XVI, Poruka za 46. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija, 24. siječnja 2012.

[3] Usp. sv. Josemaría, *Brazda*, br. 300 i 530.

[4] Papa Franjo, Opća nakana za apostolat molitve za rujun 2013.

[5] Sv. Josemaría, *Brazda*, br. 670.

[6] Sv. Josemaría, *Prijatelji Božji*, br. 84.

[7] 1 Kor 6,12.

[8] Sv. Josemaría, *Put*, br. 5.

[9] Sv. Josemaría, Bilješke sa susreta, 28. listopada 1972.

[10] Sv. Josemaría, *Prijatelji Božji*, br. 84.

[11] Sv. Toma Akvinski, *S. Th.* II-II, q. 166, a. 2 ad 3.

[12] Ibid, II-II, q. 167, a. 1 c.

[13] Sv. Toma, *De Malo*, q. 11, a. 4.

[14] Sv. Josemaría, *Put*, br. 815.

[15] Ibid, br. 375.

[16] Sv. Josemaría, *Kovačnica*, br. 738.

[17] Sv. Josemaría, *Put*, br. 281.

[18] 1 Kr 19,12.

[19] Sv. Josemaría, *Razgovori*, br. 96.

[20] Papa Franjo, Poruka za 48. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija, 24. siječnja 2014.

[Back to Contents](#)

Društveni mediji i osobni odnosi

Što trebamo činiti da bismo zadobili život vječni?

Evangelje po svetom Luki sadrži to pitanje koje je Isusu postavio jedan zakonoznanac.[1] Naš Gospodin ga poziva da se usredotoči na ono što Pismo govori o zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Ali on, htijući se opravdati, reče Isusu: „A tko je moj bližnji?”[2] Učitelj odgovara prisposodobom o milosrdnom Samarijancu, koja nam može pomoći da proširimo opseg svojih osobnih odnosa, baš kao što je Isus učinio za tog zakonoznanca, tako da uključimo sve ljude iz svih društvenih slojeva.

Iskreno približavanje ljudima oko nas učenje je koje ima posebnu važnost za našu kulturu, prožetu komunikacijskom tehnologijom. Papa Franjo poziva se na priču o milosrdnom Samarijancu kako bi istaknuo kako ovi novi alati moraju voditi do autentičnog susreta među osobama i postati sredstvo za prakticiranje ljubavi prema drugima. „Nije dovoljno biti prolaznici na digitalnim autocestama, jednostavno ‘povezani’: veze trebaju prerasti u istinske susrete. Ne možemo živjeti odvojeno, zatvoreni u sebe. Trebamo voljeti i biti voljeni. Trebamo nježnost.”[3]

Danas se umnožavaju trenuci u kojima komuniciramo s roditeljima, prijateljima i kolegama. Zahvaljujući novoj tehnologiji, učestalost komunikacije raste; možemo razgovarati s nekim tko možda živi tisućama kilometara daleko, kao i dijeliti fotografije i videozapise o onome što trenutno radimo. Suočeni s tom stvarnošću, možemo se zapitati što možemo učiniti da ovo ne bude samo razmjena informacija, već sredstvo za uspostavljanje autentičnih ljudskih odnosa s kršćanskim značenjem.

Identitet na društvenim mrežama

Vrlina iskrenosti je ključna u društvenim odnosima. „Ljudi ne mogu živjeti zajedno ako nema međusobnog povjerenja, ako ne izražavaju istinu,”[4] govori nam sveti Toma Akvinski. Kako bi se očuvao red u zajednici, oni koji su njezin dio trebaju govoriti istinu. Inače bi bilo teško, primjerice, zajednički provoditi projekte ili vjerovati vođi. Ta iskrenost obuhvaća ne samo vanjske činjenice (npr. cijenu proizvoda ili rezultate izvlačenja nagrada), već i identitet samih osoba: tko su, koje mjesto zauzimaju u društvu, kakva je njihova životna povijest, itd.

Kako bi naši društveni odnosi bili obogaćujući i trajni, trebamo se predstaviti u digitalnom svijetu na način koji je u skladu s onim što jesmo. To znači da identitet, ili profil, koji stvaramo na društvenim mrežama treba odražavati naš pravi način postojanja i djelovanja. Tako oni koje susretnemo online mogu imati sigurnost da

podaci koje dijelimo odgovaraju životu koji živimo, i da nećemo koristiti ta sredstva za svrhe kojih bismo se sramili u „stvarnom” svijetu.

Stvarnost naše društvene prirode podrazumijeva da kako naši odnosi rastu i sazrijevaju, bilo u obitelji ili među prijateljima, iskrenost poprima posebnu važnost. Nastojimo komunicirati ne samo vanjske činjenice, već i ono što se događa u našem unutarnjem svijetu: naše sklonosti i nesklonosti, emocije i mišljenja. Otkrivanje samih sebe s jednostavnošću postaje bitno, bez skrivanja našeg pravog identiteta. U trenutnom kontekstu, ovaj trud često uključuje korištenje sredstava koja nam nove tehnologije nude: poruke, objave na društvenim mrežama, e-mailovi. Ne smijemo zaboraviti da, kad god dijelimo vijesti ili mišljenja s drugima, također otkrivamo sebe. Kako je rekao papa Benedikt u vezi s društvenim mrežama: „osobe uključene u njih moraju se truditi biti autentične jer se, u tim prostorima, ne dijele samo ideje i informacije, nego u konačnici i mi sami.”[5]

Zaštita ljudskih odnosa

U digitalnom svijetu, osim iskrenosti koja nas vodi da ne skrivamo svoj pravi identitet, potrebna nam je i razboritost kako bismo dobro procijenili do koga će zapravo doći naša nastojanja u održavanju kontakta s drugima. Publika koja će vidjeti ono što objavimo na internetu neće uvijek biti ista. Ponekad se obraćamo članovima obitelji, ponekad prijateljima ili poznanicima, članovima neke skupine itd. Istovremeno, svjesni smo da se ono što pošaljemo može podijeliti i na kraju dosegnuti mnogo širu publiku nego što smo prvotno namjeravali (danas je uobičajena praksa prosljeđivanje poruka i fotografija trećim osobama).

Ponekad je upravo to ono što želimo postići, primjerice kada želimo širiti dobru vijest ili inicijativu koju bi drugi mogli podržati. Međutim, kada šaljemo materijale s osobnim sadržajem, prekomjerno dijeljenje nije uvijek dobra ideja. Ovaj materijal često također ostaje dostupan na internetu i može mu se pristupiti kasnije, kada se kontekst koji ga je učinio razumljivim možda promijenio.

Postavljanje i kontrola granica između onoga što je privatno i onoga što je javno na internetu može biti prilično teško. Čini se da pružatelji ovih usluga postaju sve svjesniji ove potrebe, i dobro je biti informiran o mogućim tehničkim rješenjima. No to ne eliminira našu osobnu odgovornost za materijal koji šaljemo, poput fotografija ili komentara o određenoj temi. Rečenica koja bi, kada bismo je izgovorili, lako bila shvaćena kao šala (preko tona glasa, izraza lica itd.), može na internetu djelovati neumjesno ili nepristojno. Nepromišljeno napisana poruka mogla bi navesti druge da uzalud troše svoje vrijeme ili stvoriti pogrešan dojam o našem odnosu s nekom osobom, pa čak i nehotice izazvati zabunu.

Nove tehnologije, a posebno društvene mreže, vode korisnika k aktivnoj ulozi u stvaranju i dijeljenju sadržaja. Stoga moramo biti posebno oprezni kada dijelimo osobnije i intimnije informacije, bilo o sebi ili o drugima. Nije riječ samo o kontroli informacija. Ova je potreba usko povezana s osjećajem skromnosti, koji nas vodi da želimo zaštititi vlastitu intimu i intimu drugih, čuvajući osobne ili obiteljske podatke koji, ako postanu poznati drugima, mogu izazvati znatiželju ili taštinu.

Prije nego što pošaljemo nešto što uključuje druge ljude, dobro je zapitati se bi li im bilo drago vidjeti svoja imena spomenuta u tom kontekstu, ili bi radije željeli da određeni događaji ili situacije ne budu objavljeni na internetu.

Autentičan dijalog

„Razvoj društvenih mreža zahtijeva predanost: ljudi su angažirani u izgradnji odnosa i sklapanju prijateljstava, traže odgovore na svoja pitanja, zabavljaju se, ali također traže intelektualnu stimulaciju i dijele znanje i vještine.”[6] Društvene mreže potiču dijalog i često ga obogaćuju dodavanjem slika i relevantnih citata. Također omogućuju ljudima iz vrlo različitih kultura i mjesta da međusobno komuniciraju. Ova mogućnost pred nas stavlja izazov uspostavljanja plodnog dijaloga koji čuva sposobnost za promišljanje, čak i kad brzina komunikacije zahtijeva trenutačan odgovor. Nehotice možemo umanjiti vrijednost dijaloga ako nismo spremni pričekati i mirnije razmotriti stvar.

Sveti Jakov nas uči da je kontrola nad našim jezikom čin prave ljubavi, a da neuspjeh u tome može prouzročiti nemjerljivu štetu. „*Tako i jezik: malen je ud, a velikim se može ponositi. Evo: kolicna vatra koliku šumu zapali!!*”[7] Sveti Josemaría pita: „Znaš li koliku štetu možeš uzrokovati kad povezanih očiju baciš kamen daleko?- Isto tako ne znaš koliku štetu, katkada tešku, možeš nanijeti kad izbaciš riječi mrmljanja, koje ti se čine vrlo lake, jer ti je nesmotrenost ili raspaljivost povezala oči.”[8]

Ako usmena primjedba može imati tako nepredvidive posljedice, koliko je tek veća potreba za pažnjom u digitalnoj komunikaciji, gdje se riječi mogu širiti neviđenom brzinom? „Društvene mreže zahtijevaju predanost svih koji su svjesni vrijednosti dijaloga, razumnog raspravljanja i logične argumentacije; ljudi koji nastoje njegovati oblike govora i izražavanja koji se obraćaju najplemenitijim težnjama onih koji sudjeluju u procesu komunikacije.”[9] Davat ćemo autentično kršćansko svjedočanstvo ako nastojimo prakticirati posebnu uljudnost, uvijek biti pozitivni i puni poštovanja na internetu.

Prijateljstvo i apostolat na internetu

Posve je prirodno da oni koji su primili dar vjere žele s poštovanjem i suptilnošću širiti vjeru onima s kojima su u kontaktu u digitalnom svijetu. „Moramo usvojiti, zbog Krista, svaku plemenitu ljudsku vrednotu.”[10], a nastojanje da širimo Evanđelje svim sredstvima koja su nam na raspolaganju posljedica je našeg kršćanskog identiteta. No kako bismo kršćansku poruku učinkovito prenijeli, dobro je poznavati posebnosti sredstava koja koristimo i odnosa koji se tu oblikuju. Ljubav zahtijeva mnogo više od pukog slanja duhovnih poruka listi kontakata; moramo se stvarno zanimati za same osobe i nastojati svakome pomoći, kako unutar tako i izvan interneta.

Oni koji su dobro pripremljeni, i tehnički, mogu pronaći načine kako digitalnim sredstvima učinkovito prenijeti vjeru. Ipak, dobro je biti svjestan stvarnog utjecaja tih sredstava i izbjeći ulaganje energije koja bi mogla biti bolje iskorištena u drugim inicijativama s većim apostolskim učinkom. Jednostavna i učinkovita sredstva za utjecanje na društvo svima su dostupna, poput dijeljenja neke vijesti ili dobrog članka, ili pisanja poruke autoru neke publikacije. Tako ćemo, uzimajući u obzir vlastite osobne okolnosti, naučiti kako ispravno i kreposno koristiti nove tehnologije, na način koji priliči kršćaninu u svijetu.

Nove tehnologije su novi kanal za razvijanje prijateljstava. Društvene mreže mogu pridonijeti onome što je sveti Josemaría nazvao „apostolatom prijateljstva i povjerenja”. „*Kroz tvoje osobne kontakte, kroz tvoje vjerno i iskreno prijateljstvo, u drugima budiš glad za Bogom i pomažeš im otkriti nove horizonte.*”[11]

Internet može biti sredstvo za ponovni kontakt sa starim prijateljem ili za održavanje veze s nekim tko se preselio. Međutim, znamo da se osobna prijateljstva ponajviše oblikuju u stvarnom svijetu. Ne smijemo nikada zaboraviti činjenicu da se osobni apostolat oslanja prvenstveno na izravan kontakt: „*Evandjelje nas stalno poziva da riskiramo osobni susret s drugima, s njihovom tjelesnom prisutnošću koja nas izaziva, s njihovom boli i njihovim molbama, s njihovom radošću koja nas ispunjava u bliskom i trajnom odnosu.*”[12]

Iskrena želja za prenošenjem blaga vjere potaknut će kršćane da izlaze u susret drugima s autentičnim osobnim apostolatom koji koristi sva raspoloživa sredstva, uključujući ona u digitalnom svijetu.

[1] Lk 10, 25 sl.

[2] Lk 10, 29.

[3] Papa Franjo, *Poruka za 48. svjetski dan društvenih komunikacija*, 24. siječnja 2014.

[4] Sveti Toma Akvinski, *S.Th.* II-II, q.109, a.3 ad 1.

[5] Benedikt XVI., *Poruka za 47. svjetski dan društvenih komunikacija*, 24. siječnja 2013.

[6] Benedikt XVI., *Poruka za 47. svjetski dan društvenih komunikacija*, 24. siječnja 2013.

[7] Jak 3, 5.

[8] Sveti Josemaría, *Put*, br. 455.

[9] Benedikt XVI., *Poruka za 47. svjetski dan društvenih komunikacija*, 24. siječnja 2013.

[10] Sveti Josemaría, *Kovačnica*, br. 682.

[11] Sveti Josemaría, *Susret s Kristom*, br. 149.

[12] Papa Franjo, *Apost. pob. Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., br. 88.

Obrazovanje za nove tehnologije

Nove generacije se rađaju u međusobno povezanom svijetu koji nije bio poznat njihovim roditeljima dok su odrastali. Dobivaju brzi pristup Internetu, društvenim mrežama, sobama za razgovore (chat rooms) i konzolama za videoigre. Njihova sposobnost učenja u tom području napreduje istim vratolomnim koracima kao i razvoj novih tehnologija.

Djeca i mladi ljudi su od rane dobi izloženi svijetu koji izgleda kao da je bez granica. Ta situacija nudi dosta koristi, ali također uključuje neke rizike koji obiteljsku blizinu i vodstvo čine potrebnijima.

Trebamo zauzeti pozitivan stav prema „digitalnom dobu“. Kako je Benedikt rekao, ova tehnologija, „ako se mudro koristi, može doprinijeti zadovoljenju težnje za značenjem, istinom i jedinstvom koje ostaje najpotpunija težnja svakog ljudskog bića.“ [1] Ali u isto vrijeme, stvarnost nam daje činjenice koje se ne mogu ignorirati: primjerice, da je preveliko izlaganje djece ekranima povezano sa zdravstvenim rizicima poput pretilosti i nasilnim i poremećenim ponašanjem u školi.

Tehnologija danas u velikoj mjeri oblikuje naše živote. To trebamo kontrolirati na način da nam uporaba istog pomaže u rastu u krijepostima i trebamo paziti da ga djeca ispravno koriste. Obrazovanje u velikoj mjeri zahtijeva strpljenje i planiranje, ali kada se radi o novim tehnologijama roditelji također trebaju sakupiti neko specifično znanje, kako ideje, tako i malo prakse, kako bi razvili čvrste kriterije i ispravno vodili svoju djecu.

Tehnološke naprave su sve više i više povezane s Internetom. To omogućava pristup širokoj publici i otvara mogućnost trenutnog širenja poruke i to gotovo bez troška. S druge strane, razvija nesigurnost o tome tko će i kada imati pristup tim sadržajima.

Iskustvo iz prijašnjih godina pokazuje da nove tehnologije nisu samo alat za povećanje dometa i razine komunikacije. U određenom smislu, postale su okoliš, „mjesto“ [2] i jedan od povezujućih elemenata u našoj kulturi, kojim se izražava osobni identitet. [3]

U današnje je vrijeme dio zadatka kršćanskih roditelja posvećivati taj okoliš, pomažući djeci da se u digitalnom svijetu krjeposno ponašaju, pokazujući im da je to ujedno i okoliš u kojem mogu izraziti svoj kršćanski identitet. Stalnim i radikalnim promjenama u digitalnom svijetu, ne će biti učinkovito samo osigurati popis pravila koja ubrzo postaju zastarjela. Već je zadaća obrazovanja pomoći mladim ljudima da rasu u krijepostima. Samo tako mogu doći do toga da vode

dobar život, stavljajući svoje strasti u red i provodeći kontrolu nad svojim djelovanjima, radosno nadvladavajući prepreke koje ih sprječavaju da u digitalnom svijetu rastu u krijepostima. Kako je papa Franjo rekao: „pitanja prije svega nisu tehnološka. Moramo se upitati: jesmo li dorasli zadatku da Krista dovedemo u to područje, ili još bolje, *da dovedemo ostale na susret s Kristom?*“ [4]

U isto vrijeme, kako bi izbjegli izlaganje djece nepotrebnom riziku, roditelji trebaju učiti kada je prikladno početi upotrebljavati digitalne naprave, te koje su više u skladu sa zrelošću koju su djeca dosegla. U mnogim slučajevima, bit će moguće „uključiti upotrebu filtriranja tehnologije u napravama, kako bi ih, koliko je god to moguće, zaštitili od pornografije i ostalih prijetnji“, [5] istodobno znajući da je krjeposni život jedini neprobojni filter i da je raspoloživ cijelo vrijeme.

Rast u krijepostima: važnost dobrog primjera

Obitelj je škola u krijepostima, koje rastu kroz obrazovanje, planirana djela i očuvanje napora. Božanska milost, s druge strane, pročišćava i podiže krijeposti. [6] S obzirom da je obitelj mjesto gdje se stvaraju prve ideje o dobru i zlu i uči važnost čvrstih vrijednosti, tamo treba biti izgrađena zgrada krijeposti svakog djeteta.

Određeni stilovi života pomažu djeci da pronađu Boga, dok ga ostali stilovi zatiru. Kršćanski roditelji bi prirodno trebali težiti oblikovanju kršćanskog mentaliteta i usaditi ga u svoju djecu, te pokušati od svojih domova stvoriti školu krijeposti. Cilj je pomoći svakom djetetu da nauči donositi odluke s ljudskom i duhovnom zrelošću, u skladu sa svojom dobi. Nove tehnologije su drugi aspekt koji bi trebao biti predstavljen kroz razgovore i u pravilima postavljenim kod kuće, kojih je najčešće malo i ovise o dobi djeteta.

Krijeposti se ne mogu živjeti u izolaciji, u nekim specifičnim aspektima života, a ne u ostalima. Primjerice, pomaganje djeci da ne posustaju pred hirovima u vezi hrane ili igara također će im pomoći da se bolje ponašaju u digitalnom svijetu i obrnuto.

Nove tehnologije privlače svakog. Učenje krijeposti zahtijeva da roditelji trebaju znati kako svoje zahtjeve učiniti zaraznima, postavljajući primjer umjerenosti. Ako djeca vide našu borbu, bit će potaknuti da se i sami više potrudu. Primjerice, kada obraćate pozornost dok pričate s njima: odlažući novine, gaseći televiziju, održavajući kontakt očima s osobom s kojom razgovarate, ne provjeravajući poruke na telefonu. A kada je razgovor bitan, sve bi naprave trebale biti isključene kako ne bi bilo prekidanja. Obrazovanje zahtijeva „mudrost, razumijevanje, mogućnost voljenja i brigu za davanje dobrog primjera.“ [7]

Dok su još mladi

Djetinjstvo je vrijeme da se počnu vježbati krijeposti, ta da se nauči ispravna uporaba slobode. U ovom se stupnju lakše razvija karakter. Možemo reći da u djetinjstvu razvijamo „autoceste“ kojima ćemo kasnije putovati kroz život.

Iako se bilo koje općenito pravilo može nijansirati, iskustvo mnogih odgajatelja je za djecu kada su vrlo mlada bolje da nemaju napredne elektroničke naprave (tablete, pametne telefone, konzole). Također, kako bi usadili umjerenost i nevezanost, preporučljivo je da ove naprave pripadaju obitelji kao cjelini i da se

koriste u zajedničkim prostorima. Roditelji bi trebali osigurati plan da pomognu djeci da budu umjereni u korištenju istih, s obiteljskim rasporedima i pravilima koja štite ostalo važno vrijeme za učenje, odmor i obiteljski život, te omogućuju dobru uporabu vremena.

Dok djeca uče koristi i granice digitalnog svijeta, roditelji ih također trebaju naučiti vrijednostima izravnog ljudskog kontakta, koji nikakva tehnologija ne može zamijeniti. U prikladno ih vrijeme poput dobrog planinskog vodiča trebamo pratiti na njihovim putovanjima digitalnim okolišem, kako se ne bi ozlijedili ili uzrokovali patnju drugima. Zajedničkim pregledavanjem Interneta, „gubljenjem vremena“ igrajući se na konzoli ili popravljajući postavke na pametnom telefonu imamo prilike za ulazak u dublji razgovor. „Roditelji i djeca trebali bi zajedno raspravljati o onom što vidimo i doživljavamo u cyberspace-u. Također je korisno to dijeliti s drugim obiteljima koje imaju iste vrijednosti i brige.“[8]

Najčešće je za njih u toj dobi bolje da nemaju naprave koje su stalno spojene na Internet. Bolje je slijediti poseban plan, s jasno postavljenim vremenima i mjestima Internetskog pristupa (isključivanje naprava tijekom noći). Dok djeca trebaju naučiti zaštititi se od opasnih situacija, također trebaju mirnu savjest znajući da se uvijek mogu obratiti roditeljima za pomoć. Kako je sv. Josemarija učio, „idealna stav roditelja više leži u tome da postanu prijatelji svoje djece koji će biti raspoloživi dijeliti njihove strahove, koji će slušati njihove probleme, koji će im pomoći na učinkovit i prihvatljiv način.“ [9]

Adolescenti

Djeca kada uđu u adolescenciju snažno zahtijevaju sfere slobode kojom često još nisu spremni ispravno rukovati. To ne znači da im moramo oduzeti njihovu pravednu autonomiju. Češće je roditeljski zadatak teži: naučiti djecu da odgovorno upravljaju svojom slobodom. Tek će tada biti sposobni postići širinu pogleda koja im omogućuje da streme prema višim ciljevima.

Kako je Benedikt XVI naglasio: „obrazovanje znači osigurati ljudima istinsku mudrost, koja uključuje vjeru, kako bi ušli u vezu sa svijetom; znači opskrbiti ih s dostatnim smjernicama u redu misli, sklonosti i sudova.“[10] Adolescenti se slobodno trebaju otvoriti formaciji. Premda će određena pravila uvijek biti potrebna za obiteljski život, roditelji ovdje imaju temeljni izvor: dijalog. Važno je objasniti svako „zašto“ određenih načina ponašanja, koje mladi ljudi možda vide kao prekrute, kao i izvorne razloge određenog načina činjenja stvari koje mogu doživljavati kao granice, ali koje u stvarnosti nisu beznačajne zabrane već snažne potvrde kovanja prave osobnosti, omogućujući mladim ljudima da idu protiv struje. Učinkovitije je od početka pokazati koliko je krijepost privlačna, pozivajući se na velikodušne ideale koji pune srca mladih ljudi, velike ljubavi koje ih pokreću: odanost prijateljima, poštovanje prema drugima, potreba da žive umjereno i skromno i td.

Roditeljski je posao ovdje olakšan kada znaju koje su sklonosti njihove djece. To ne zahtjeva „špijuniranje“ djece, već stvaranje dovoljno povjerenja prema njima kako bi se osjećali ugodno pričati o onome što ih privlači, kako bi znali što ih zanima i, kada je prikladno, provoditi vrijeme s njima i dijeleći njihove interese. Neki mladi ljudi imaju blogove ili koriste društvene mreže, a da njihovi roditelji nisu svjesni toga i nisu nikada pogledali što na njima pišu, tako da djeca mogu

misлити da roditelje nije briga ili da im se ne sviđa što rade. Za neke će roditelje gledanje s vremena na vrijeme onoga što im djeca pišu ili rade na Internetu biti ugodno otkriće i izvor obogaćenja za obiteljski život i razgovore.

Te su godine također prikladne za usađivanje vrijednosti strogosti u korištenju naprava, uređaja i softvera (aplikacija i td.). Roditelji trebaju naučiti djecu kako da žive nevezanost, ne samo radi cijene hardvera i softvera, već i stoga što „kada osjećaji ne dominiraju nama, idemo od jedne stvari do druge bez razboritosti u potrazi za onim što je moderno“.[11] Takvo ponašanje nekada ohrabruju i oni koji prodaju te naprave, naglašavajući snažan utjecaj na djecu protiv kojeg se teško boriti.

Adolescente također treba naučiti da žive samo-ograničavajuće što se tiče vremena koje provode na društvenim mrežama, video konzolama, igricama na mreži i td. Ovdje će biti od velike pomoći vrlo dobro objašnjavanje razloga za takvo ponašanje, kao i, iznad svega, davanje dobrog primjera. Osobno živjeti ove smjernice najbolji je način na koji roditelji mogu izraziti njihovu važnost u atmosferi ljubavi i slobode.

Znati kako objasniti razne „zašto“ ne zahtjeva napredno tehničko znanje. U mnogo slučajeva savjet koji djeca trebaju za njihovo ponašanje u digitalnom okolišu je isti koji trebaju za njihovo ponašanje u društvu: dobre manire, skromnost i poštenje, poštovanje prema drugima, čuvanje pogleda, samo-kontrola i td.

Ovisno o dobi svakog djeteta, ključno je voditi duboke razgovore o vođenju njihovih sklonosti i o iskrenom prijateljstvu. Dobro je podsjetiti djecu da je ono što je objavljeno na Internetu najčešće dostupno nebrojenim ljudima bilo gdje na svijetu i da gotovo svaka radnja koju obave u digitalnom svijetu ostavlja trag kojim se može pristupiti pretragama. Digitalni je svijet beskrajn prostor kojim se djeca trebaju naučiti prirodno kretati, ali i s mnogo zdravog razuma. Ako niti jedno dijete ne bi počelo razgovarati s prvom osobom koju sretne na ulici, to se ne bi trebalo raditi ni na mreži. Učinkovita i otvorena obiteljska komunikacija pomoći će djeci da razumiju sve to i da stvore atmosferu povjerenja u kojoj mogu reći bilo koje pitanje i razriješiti nesigurnosti.

Juan Carlos Váscónez

[1] Benedikt XVI, *Poruka za 45. Svjetski dan komunikacija* (2011).

[2] Benedikt XVI, *Poruka za 47. Svjetski dan komunikacija* (2013).

[3] Benedikt XVI, *Poruka za 43. Svjetski dan komunikacija* (2009).

[4] Obraćanje Papinskom vijeću za društvene komunikacije, 21. rujna 2013.

[5] Papinsko vijeće za društvene komunikacije, „Crkva i Internet“ (2002.), br. 11.

[6] *Katekizam katoličke crkve*, br. 1839.

[7] Sv. Josemaria, *Susret s Kristom*, br. 27.

[8] Papinsko vijeće za društvene komunikacije, „Crkva i Internet“ (2002.), br. 11.

[9] Sv. Josemaria, *Susret s Kristom*, br. 27.

[10] Benedikt XVI, Obraćanje talijanskim biskupima, 27. svibnja 2008, „Krizu u obrazovanju“, br. 11.

[11] Franjo, Obraćanje u Bazilici Velike Gospe, 4. svibnja 2013, br. 3.

[Back to Contents](#)

Sigurna plovidba digitalnim morima

Današnja avantura odgoja podrazumijeva i izazov učenja i poučavanja o korištenju novih komunikacijskih alata na način koji doprinosi osobnom sazrijevanju te poboljšava, a ne smanjuje, kvalitetu obiteljskog života. Stoga bi bilo kontraproduktivno jednostavno zabraniti uporabu novih tehnologija – isključivanje nije uvijek najbolji način odgoja. Korisnije je naučiti kako ove nove alate ispravno koristiti, izvlačeći najbolje iz njih. Sveti Otac savjetuje: “Dobra komunikacija nam pomaže da se sve više jedni drugima približimo i bolje se međusobno upoznamo, da budemo više ujedinjeni.”[1]

Moramo pratiti mlade kako bi ispravno formirali savjest i pomoći im da se pripreme za svakodnevne životne borbe. Tako će u svakom okruženju sazrijevati i učiti se ponašati prirodno i s kršćanskim uvjerenjem. Učinkovit odgoj zahtijeva izgradnju kreposti i čvrstih osobnih uvjerenja. Samo tako će djeca moći dobro živjeti, dovesti u red i obuzdati svoje prirodne nagone, kontrolirati svoje postupke i s radošću prevladavati prepreke u traženju i ostvarivanju istinskog dobra – također i u digitalnom svijetu.

Budući da je svaka osoba različita, potrebno je prilagoditi pristup svakom djetetu. Muž i žena trebali bi zajednički raspraviti o potrebama svoje djece i kako najbolje pomoći svakome od njih. Jedna od tema tih razgovora trebala bi biti uporaba novih tehnologija. Odgoj u bilo kojem području zahtijeva vrijeme, predanost i organiziran pristup.

Cilj odgoja djece jest pomoći im da steknu samokontrolu. To se postiže poučavanjem kako da se bore i pobjeđuju u malim svakodnevnim bitkama. Djecu treba poučiti življenju prema rasporedu, poštivanju vremena tišine drugih te utvrđivanju određenog vremena za igranje videoigara i korištenje interneta. Kao što je rekao sveti Ivan Pavao II.: “Borba i osobni trud su nužni kako bi tijelo postalo umjereno, a još važnije, kako bi cijelim bićem iskusili radost samodiscipline i nadilaženja prepreka i poteškoća. Ovo je doista jedna od značajki zrelosti koja obilježava mladenačke godine.”[2]

Katekizam Katoličke Crkve uči da je “umjerenost moralna krepost koja obuzdava privlačnost naslada i osposobljuje za ravnotežu u upotrebi stvorenih stvari. Ona osigurava gospodstvo volje nad nagonima i drži želje u granicama čestitosti.” (br. 1809). Umjerenost vodi do samokontrole u korištenju stvorenih dobara, što se postiže usmjeravanjem svojih sklonosti prema pravom dobru. “Život tada ponovno dobiva nijanse i tonove što ih je neumjerenost zamaglila. Postajemo sposobni brinuti za potrebe drugih, dijeliti ono što imamo i posvetiti svoju energiju velikim ciljevima.”[3]

Digitalni bonton

“Tjeskoba da moramo biti stalno povezanosti s digitalnom tehnologijom može nas na kraju izolirati od našeg bližnjeg, od ljudi koji su uz nas.”[4] Trajan je izazov poticati osobnu interakciju s drugima. Na primjer, o važnijim je temama najbolje komunicirati u razgovorima uživo. One se ne mogu riješiti tekstualnim porukama ili u virtualnom svijetu. Ovo bi bilo blagotvorno obiteljsko pravilo. Traženje oprosta nakon uvrede ili obiteljsko planiranje najbolje je provoditi u osobnoj komunikaciji uživo.

Također, korisno je objasniti vrijednost neprepuštanja onome što je trenutno i kratkotrajno. Žurba, primjerice, može dovesti do nedostatka uljudnosti ili lijepog ponašanja prema bližnjemu. Druga korisna pravila “digitalnog bontona” mogla bi između ostalog biti neodgovaranje na pozive dok smo u razgovoru s nekim, isključivanje uređaja tijekom obroka, poštivanje vremena određenog za korištenje računala kod kuće itd.

Također je korisno djeci objasniti zašto ne treba odgovarati na poruke kada su ljuti ili uznemireni, osobito kad te poruke vide mnogi, kao u slučaju društvenih mreža, Whatsapp grupa itd. U takvim situacijama zbog vlastite razdraženosti možemo reći ili napisati nešto što ćemo kasnije zažaliti. Ako su roditelji pažljivi i primijete da dijete djeluje iz ljutnje ili u žurbi, to može biti prilika za dublji razgovor o potrebi rada na vlastitom karakteru. Djecu se tada može potaknuti da reagiraju mirno i da ne pretjeraju zbog trenutačne ljutnje.

Kontrola znatiželje

Dobar način da roditelji zadobiju povjerenje svoje djece jest da odgovaraju na njihova pitanja, čak i kada su djeca vrlo mala i počinju postavljati pitanja “zašto.” Djeca će se otvoriti roditeljima kad shvate da su oni spremni saslušati sve što ih tišti. Dobro im je olakšati slobodan razgovor o svim pitanjima i sumnjama koje im se prirodno javljaju. Roditelji neće imati odgovor na svaki problem, ali mogu jasno reći djetetu: “Ne znam, ali ću pokušati saznati”, te kasnije doći s odgovorom.

Ako djeca vjeruju da će roditelji riješiti njihove dvojbe i odgovoriti na pitanja, neće se uvijek osloniti na Internet. Mnogi roditelji brinu zbog lakog pristupa djece pornografiji i drugim štetnim sadržajima kao što su poruke mržnje ili priručnici za izradu oružja i sl. Na takve se sadržaje može naići i bez da ih tražite. U samo nekoliko *klikova*, znatiželjni dječak ili djevojčica može pristupiti svijetu nasilja i mržnje, senzualnosti i uvredljivog govora, itd. Ponekad se takve informacije nalaze na naizgled bezazlenim mrežnim stranicama. Zato je važno djecu poučiti da Internet pretražuju s jasnim ciljem, a nikad samo da bi tratili vrijeme. A ako se štetan sadržaj pojavi na ekranu treba ga odmah blokirati, primjenjujući savjet svetog Josemarie: „Dopusti da ti ovo ponovim: imaj hrabrosti pobjeći i moralne snage da ne odmjeravaš svoju slabost razmišljajući koliko bi daleko mogao ići.“ [5]

Može biti dobro da roditelji ponekad zatraže pomoć djece u određivanju opcija privatnosti za vlastite društvene mreže, ili razgovarati s njima o zlonamjernoj poruci elektronske pošte koju je primio neki od roditelja. Tako roditelj može postupno djeci dati čvrste kriterije. Oni su ti koji će u konačnici morati slobodno djelovati. Roditelji moraju „vjerovati uz rizik“, dozvoljavajući djeci da rastu u odgovornosti u skladu s dobi.

Usredotočenost

Česta pritužba danas je i da digitalne tehnologije dovode do površnosti. No, ono što se često ne spominje jest da korijen problema leži u pokušaju da radimo tri ili četiri stvari istovremeno, što vodi raspršenosti i manjku pažnje. Neki mladi ljudi, dok pokušavaju čitati knjigu, ne samo da slušaju glazbu, nego i stalno provjeravaju ažuriranja na društvenim mrežama i nove poruke na svojem pametnom telefonu. Granica između različitih aktivnosti je zamagljena. Svakako, neke zadatke moguće je relativno uspješno obavljati istovremeno, ali drugi, poput učenja, zahtijevaju usredotočeniju pažnju. Um ne može istim intenzitetom istovremeno obavljati više aktivnosti. Stoga djecu treba poučiti kako usmjeriti pažnju na jedan po jedan zadatak, što je ujedno i jedan od najboljih savjeta koji će im pomoći da postanu profesionalni u svojem poslu u budućnosti.

Roditelji trebaju pomoći djeci da shvate što je u pozadini određenog pravila. Kad ih pitaju zašto ne mogu sada pogledati kratki video od tri minute, djeci treba reći da to nije samo pitanje vremena, nego i odolijevanja impulsu da reagiraju na svaki podražaj oko sebe, što ih odvlači od posla koji trenutno rade: "Čini ono što ti je dužnost i usredotoči se na ono što radiš." [6]

Papa Franjo nas podsjeća: „Moramo, na primjer, ponovno pronaći određeni osjećaj promišljenosti i smirenosti. To zahtijeva vrijeme i sposobnost šutnje i slušanja.” [7] Moramo paziti da ne rasipamo pažnju. Odgajanje djece da izbjegavaju raspršenost i fokusiraju svoju pažnju pomaže im da se bolje koncentriraju tijekom učenja i također da budu spremniji moliti. U protivnom će im biti teško napraviti bilo što vrijedno. „Svoja osjetila i sposobnosti utažuješ u svakoj lokvi na koju naiđeš na putu. Zato kroz život ideš bez postojanosti, rastresene pozornosti, uspravane volje i budne pohote.” [8]

Površnost i taština

Mnoge suvremene tehnološke inovacije, ako se ne koriste ispravno, mogu dovesti do sve većeg individualizma i usmjerenosti isključivo na to kako nas drugi vide, što je karakteristika površnog mentaliteta. „Mladi su osobito osjetljivi na ispražnjenost značenja i vrijednosti koja ih okružuje. I za to nažalost trpe posljedice.” [9]

Jasan znak taštine je opsesija povećavanjem broja kontakata (prijatelja i pratitelja) u digitalnom svijetu. Na društvenim mrežama oni koji redovito objavljuju zanimljiv, smiješan ili vrlo osoban sadržaj obično privlače veći broj pratitelja. „Prije svega moramo biti svjesni da istina koju želimo podijeliti s drugima ne crpi svoju vrijednost iz svoje ‘popularnosti’ ili iz količine pozornosti koju privlači. Moramo nastojati da je drugi upoznaju u cijelosti, radije no da se trudimo učiniti je prihvatljivom ili je čak ‘razvodnjavati’. Ona mora postati svakodnevna hrana, a ne nešto što će kratkotrajno privući pozornost.” [10]

Možemo doći u iskušenje iznijeti u javnost stvari koje su privatnije ili intimnije, što privlači pažnju ljudi i budi znatiželju. Mladi će naučiti izbjeći te opasnosti kroz optimističnu borbu, ostvarujući male pobjede u činima kreposti i samokontrole.

Dobra komunikacija u obitelji pomoći će mladima razumjeti temeljne probleme i stvoriti ozračje povjerenja u kojem mogu slobodno iznositi svoje sumnje i nesigurnosti. Sveti Josemaría poticao je roditelje da plemenito razgovaraju sa

svojom djecom i radosno gledaju kako sazrijevaju, postupno uklanjajući ograničenja i omogućujući njihovoj slobodi i osobnosti da jačaju.

Društvenost

Ljudi su po prirodi društvena bića. Velik dio našeg osobnog razvoja uključuje kontakt s drugima i izražavanje onoga što jesmo. Adolescencija je faza u kojoj te društvene veze počinju poprimati jasniji oblik i dubinu. Potreba za društvenim povezivanjem usko je povezana s osjećajem pripadnosti grupi. Digitalne tehnologije mladima nude sredstva za jačanje svoje grupe prijatelja. Uobičajeno je formirati virtualne grupe za dijeljenje sadržaja samo među prijateljima (iako se ponekad prihvaćaju prijatelji prijatelja, pa sadržaj dijeljene informacije postaje dostupan široj publici).

Ponekad snažan osjećaj pripadnosti grupi može dovesti mlade do toga da prekomjerno brinu o provjeravanju statusa prijatelja i novih kontakata. Također, na društvenim okupljanjima ili zabavama može se dogoditi da su im važnije fotografije koje snimaju i brzina kojom ih mogu objaviti na društvenim mrežama nego stvarno uživanje u društvu prisutnih ljudi. Pravi je izazov iskoristiti te prilike kako bi se mlade na prijateljski način poučilo kako da poštuju druge i lijepo se ponašaju.

Jakost i sloboda

Naučiti nekoga kako reći ‘ne’ isto je što i naučiti ga kako reći velikodušno ‘da,’ pokazujući mu ljepotu kreposti, koja je put prema sretnom životu. Stoga je vrlo korisno objasniti vrijednost jasnog i čvrstog ‘ne’ kada to situacija zahtijeva. Izgovaranje riječi ‘ne’ bez gubitka smirenosti ili pristojnosti bit će opipljiv izraz samokontrole.

Djeca bi u svojim roditeljima trebala pronaći najveće branitelje svoje osobne slobode. Kada je riječ o privatnoj uporabi elektroničkih uređaja sloboda bi trebala biti uparena s odgovornošću, u skladu s dobi. Kada djeca imaju pametne telefone ili tablete, možda im ne treba uskratiti mogućnost korištenja lozinki; no u nekim obiteljima roditelji ih mogu poticati da dijele uređaje s braćom i sestrama. U tom slučaju njihovi privatni podaci postaju dostupni drugima. Tako će mladi naučiti biti transparentni, jer znaju da bi njihova braća i sestre mogli neočekivano trebati koristiti njihov uređaj. To ne treba činiti kako bi ih se špijuniralo, već kako bi se stvorilo ozračje nesebičnosti i dijeljenja u obiteljskom životu.

Kada se sve zbroji i oduzme, ne smijemo zaboraviti da tajna obiteljske sreće leži u najobičnijim svakodnevnim događajima, „u korištenju svih prednosti koje civilizacija nudi kako bi obiteljski život bio ugodan, život jednostavniji i odgoj učinkovitiji.”[11]

[1] Papa Franjo, Poruka za 48. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije, 23. siječnja 2014.

[2] Sveti Ivan Pavao II., Apostolsko pismo *Dilecti Amici*, br. 14.

- [3] Sveti Josemaría Escrivá, *Prijatelji Božji*, br. 84.
- [4] Papa Franjo, Poruka za 48. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije, 23. siječnja 2014.
- [5] Sveti Josemaría Escrivá, *Brazda*, br. 137.
- [6] Sveti Josemaría Escrivá, *Put*, br. 815.
- [7] Papa Franjo, Poruka za 48. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije 23. siječnja 2014.
- [8] Sveti Josemaría Escrivá, *Put*, br. 375.
- [9] Papa Franjo, Angelus, Trg svetog Petra, 4. kolovoza 2013.
- [10] Papa Benedikt XVI., Poruka za 45. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije, 5. lipnja 2011.
- [11] Sveti Josemaría Escrivá, *Razgovori*, br. 91.

[Back to Contents](#)

Komunikacijski ured Opus Dei, 2025.

www.opusdei.org